SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA EDUKACYJNE
Z JĘZYKA POLSKIEGO W KLASIE V

OCENĘ CELUJĄCĄ
otrzymuje uczeń, który w wysokim stopniu opanował wiedzę i umiejętności z języka polskiego określone podstawą programową i programem nauczania w kl. V.

OCENĘ BARDZO DOBRĄ
otrzymuje uczeń, który opanował pełen lub prawie pełen zakres wiadomości określany podstawą programową i programem nauczania w kl. V.

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- ✓ omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji;
- ✓ rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach;
- ✓ rozpoznaje czytany utwór jako: legendę, mit, opowiadanie, nowelę, powieść oraz wskazuje jego cechy gatunkowe;
- ✓ zna i rozpoznaje w tekście literackim: epitet, porównanie, przenośnię, wyrazy dźwiękonaśladowcze, zdrobnienie, zgrubienie, uosobienie, ożywienie, pytanie retoryczne, powtórzenie oraz określa ich funkcje;
- ✓ omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu, podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego;
- ✓ rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym: wers, rym, strofę, refren;
- ✓ opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność;
- ✓ odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;
- ✓ charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- ✓ rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz wskazuje ich funkcje w utworze;
- ✓ wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy;
- ✓ określa tematykę oraz problematykę utworu;
- ✓ wskazuje i omawia wątek główny oraz wątki poboczne;
- ✓ nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst;
- ✓ objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- ✓ określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- ✓ przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
- ✓ wykorzystuje w interpretacji tekstów doświadczenia własne oraz elementy wiedzy o kulturze;
- ✓ wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach oraz określa wartości ważne dla bohatera.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- ✓ identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny lub reklamowy;
- ✓ trafnie określa temat i główną myśl tekstu;
- ✓ dostrzega relacje między częściami wypowiedzi (np. tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- ✓ odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych;
- ✓ odróżnia informacje o faktach od opinii;
- ✓ rozumie, czym jest adaptacja utworu literackiego oraz wskazuje różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;
- ✓ odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia;
- ✓ świadomie i z uwagą odbiera filmy oraz spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

- ✓ rozpoznaje w wypowiedziach części mowy (czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówek, liczebnik, przyimek, spójnik) i określa ich funkcje w tekście;
- ✓ odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych;
- ✓ dostrzega rolę czasownika w wypowiedzi, odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych, rozpoznaje bezosobowe formy czasownika: formy zakończone na -no, -to; rozumie ich znaczenie w wypowiedzeniu oraz funkcje w tekście;
- ✓ rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu, trybu i rodzaju gramatycznego odpowiednio: rzeczownika, przymiotnika, liczebnika, czasownika oraz określa ich funkcje w wypowiedzi;
- ✓ stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;
- ✓ poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki oraz używa we właściwych kontekstach;
- ✓ nazywa części zdania i rozpoznaje ich funkcje składniowe w wypowiedzeniach (podmiot, orzeczenie, dopełnienie, przydawka, okolicznik);
- ✓ rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu;
- ✓ rozpoznaje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące oraz je stosuje, uwzględniając cel wypowiedzi;
- ✓ rozpoznaje w tekście typy wypowiedzeń: zdanie pojedyncze, zdania złożone (podrzędnie i współrzędnie), równoważniki zdań, rozumie ich funkcje i stosuje w praktyce językowej;
- ✓ przekształca konstrukcje składniowe, np. zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, zdania w równoważniki zdań i odwrotnie.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- ✓ używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;
- ✓ rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- ✓ rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
- ✓ rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie ich funkcje w tekście;
- ✓ dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi; rozróżnia synonimy, antonimy, rozumie ich funkcje w tekście i stosuje we własnych wypowiedziach.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

- ✓ identyfikuje tekst jako komunikat;
- ✓ identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
- ✓ określa sytuację komunikacyjną i rozumie jej wpływ na kształt wypowiedzi;

- ✓ rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała);
- ✓ rozumie pojęcie głoska, litera, sylaba, akcent; zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów;
- ✓ stosuje intonację poprawną ze względu na cel wypowiedzi.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- ✓ pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;
- ✓ poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, znaku wykrzyknika, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- ✓ uczestniczy w rozmowie na zadany temat;
- ✓ tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i układ graficzny; zna zasady budowania akapitów i rozumie ich rolę w tworzeniu całości myślowej wypowiedzi;
- ✓ dokonuje selekcji informacji.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- ✓ tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis, list, sprawozdanie, dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia, streszczenie, charakterystyka;
- ✓ wygłasza z pamięci tekst, ze zrozumieniem oraz odpowiednią intonacją, dykcją, właściwym akcentowaniem, z odpowiednim napięciem emocjonalnym i z następstwem pauz;
- ✓ tworzy plan odtwórczy i twórczy tekstu;
- ✓ redaguje notatki;
- ✓ opowiada o przeczytanym tekście;
- ✓ rozróżnia współczesne formy komunikatów i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując zasady etykiety językowej;
- ✓ tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji;
- ✓ wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach.

IV. Samokształcenie. Uczeń:

- ✓ doskonali ciche i głośne czytanie;
- ✓ doskonali różne formy zapisywania pozyskanych informacji;
- ✓ korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- ✓ zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line), korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego;
- ✓ rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- ✓ poznaje życie kulturalne swojego regionu;
- ✓ rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi.

OCENĘ DOBRĄ

otrzymuje uczeń, który znacznie opanował wybrane wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową i programem nauczania w kl. V.

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- ✓ omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji;
- ✓ rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach;
- ✓ rozpoznaje czytany utwór jako legendę, mit, opowiadanie, nowelę, powieść oraz wskazuje jego cechy gatunkowe;
- ✓ rozpoznaje w tekście literackim: epitet, porównanie, przenośnię, wyrazy dźwiękonaśladowcze, zdrobnienie, zgrubienie, uosobienie, ożywienie, pytanie retoryczne, powtórzenie oraz określa ich funkcje;
- ✓ omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu, podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego;
- ✓ rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym wers, rym, strofę, refren;
- ✓ opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność;
- ✓ odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;
- ✓ charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- ✓ rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz wskazuje ich funkcje w utworze;
- ✓ wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy;
- ✓ określa tematykę oraz problematykę utworu;
- ✓ wskazuje i omawia wątek główny oraz wątki poboczne;
- ✓ nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst;
- ✓ objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
- ✓ określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- ✓ przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
- ✓ wykorzystuje w interpretacji tekstów doświadczenia własne;
- ✓ wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach oraz określa wartości ważne dla bohatera.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- ✓ identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny lub reklamowy;
- ✓ określa temat i główną myśl tekstu;
- ✓ dostrzega relacje między częściami wypowiedzi (np. tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- ✓ odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych;
- ✓ odróżnia informacje o faktach od opinii;
- ✓ rozumie, czym jest adaptacja utworu literackiego;
- ✓ odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia;
- ✓ świadomie i z uwagą odbiera filmy oraz spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

- ✓ rozpoznaje w wypowiedziach części mowy (czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówek, liczebnik, przyimek, spójnik) i określa ich funkcje w tekście;
- ✓ odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych;
- ✓ dostrzega rolę czasownika w wypowiedzi, odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych, rozpoznaje bezosobowe formy czasownika: formy zakończone na -no, -to;
- ✓ rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu, trybu i rodzaju gramatycznego odpowiednio: rzeczownika, przymiotnika, liczebnika, czasownika oraz określa ich funkcje w wypowiedzi;
- ✓ stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;
- ✓ poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki;
- ✓ nazywa części zdania i rozpoznaje ich funkcje składniowe w wypowiedzeniach (podmiot, orzeczenie, dopełnienie, przydawka, okolicznik);
- ✓ rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu;
- ✓ rozpoznaje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące i je stosuje, uwzględniając cel wypowiedzi;
- ✓ rozpoznaje w tekście typy wypowiedzeń: zdanie pojedyncze, zdania złożone (podrzędnie i współrzędnie), równoważniki zdań, rozumie ich funkcje i stosuje w praktyce językowej;
- ✓ przekształca konstrukcje składniowe, np. zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, zdania w równoważniki zdań i odwrotnie.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- ✓ używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;
- ✓ rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- ✓ rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, w większości rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
- ✓ rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące;
- ✓ dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi;
- ✓ rozróżnia synonimy, antonimy, rozumie ich funkcje w tekście i stosuje we własnych wypowiedziach.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

- ✓ identyfikuje tekst jako komunikat;
- ✓ identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
- ✓ określa sytuację komunikacyjną;
- ✓ rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała);
- ✓ rozumie pojęcie głoska, litera, sylaba, akcent; zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- ✓ stara się pisać poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;
- ✓ poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, znaku wykrzyknika, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- ✓ uczestniczy w rozmowie na zadany temat;
- ✓ tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i układ graficzny;
- ✓ dokonuje selekcji informacji;
- ✓ zna zasady budowania akapitów.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- ✓ tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis, list, sprawozdanie, dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia, streszczenie, charakterystyka;
- ✓ wygłasza z pamięci tekst, ze zrozumieniem oraz odpowiednią intonacją, dykcją, właściwym akcentowaniem, z odpowiednim napięciem emocjonalnym;
- ✓ tworzy plan odtwórczy i twórczy tekstu;
- ✓ redaguje notatki;
- ✓ opowiada o przeczytanym tekście;
- ✓ rozróżnia współczesne formy komunikatów i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując zasady etykiety językowej;
- ✓ tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji;
- ✓ wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach.

IV. Samokształcenie. Uczeń:

- ✓ doskonali ciche i głośne czytanie;
- ✓ doskonali różne formy zapisywania pozyskanych informacji;
- ✓ korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach;
- ✓ zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych), korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego;
- ✓ rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- ✓ poznaje życie kulturalne swojego regionu;
- ✓ rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi.

OCENĘ DOSTATECZNĄ

otrzymuje uczeń, który opanował wybrane wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową i programem nauczania w kl. V.

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- ✓ omawia elementy świata przedstawionego;
- ✓ rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach;
- ✓ rozpoznaje czytany utwór jako legendę, mit, opowiadanie, powieść;
- ✓ rozpoznaje w tekście literackim: epitet, porównanie, przenośnię, wyrazy dźwiękonaśladowcze, zdrobnienie, zgrubienie, uosobienie, ożywienie, pytanie retoryczne, powtórzenie;

- ✓ rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym wers, rym, strofę, refren;
- ✓ opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń;
- ✓ odróżnia dialog od monologu;
- ✓ charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach;
- ✓ rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową;
- ✓ wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych;
- ✓ określa tematykę utworu;
- ✓ wskazuje i omawia wątek główny oraz wątki poboczne;
- ✓ nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst;
- ✓ objaśnia znaczenia dosłowne w tekstach;
- ✓ przedstawia własne rozumienie utworu;
- ✓ wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- ✓ określa temat tekstu; dostrzega tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie; rozumie, czym jest adaptacja utworu literackiego; odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

- ✓ rozpoznaje w wypowiedziach części mowy (czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówek, liczebnik); rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu, trybu i rodzaju gramatycznego odpowiednio: rzeczownika, przymiotnika, liczebnika, czasownika; stopniuje przymiotniki i przysłówki; nazywa części zdania; rozpoznaje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące; rozpoznaje w tekście typy wypowiedzeń: zdanie pojedyncze, zdania złożone (podrzędnie i współrzędnie), równoważniki zdań.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- ✓ używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej; w większości rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi; rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne; podaje przykłady synonimów.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

- ✓ identyfikuje tekst jako komunikat; identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi; określa sytuację komunikacyjną; rozpoznaje niewerbalne środki komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała); dzieli wyraz na głoski, litery, sylaby.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- ✓ stara się pisać poprawnie pod względem ortograficznym; stara się używać znanych mu znaków interpunkcyjnych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- ✓ uczestniczy w rozmowie na zadany temat; tworzy logiczną wypowiedź.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- ✓ stara się tworzyć wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis, list, sprawozdanie, dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia, streszczenie, charakterystyka; wygłasza z pamięci krótki tekst; tworzy plan odtwórczy tekstu; opowiada o przeczytanym tekście; rozróżnia współczesne formy komunikatów i odpowiednio się nimi posługuje; tworzy opowiadania związane z treścią utworu.

IV. Samokształcenie. Uczeń:

- ✓ doskonali ciche i głośne czytanie; korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach; zna zasady korzystania z biblioteki szkolnej; poznaje życie kulturalne swojego regionu.

OCENĘ DOPUSZCZAJĄCĄ
otrzymuje uczeń, który opanował wybrane wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową i programem nauczania w kl. V.

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

z pomocą nauczyciela omawia elementy świata przedstawionego; rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach; rozpoznaje wers i strofę; opowiada o wydarzeniach fabuły; opowiada o bohaterach czytanych utworów; wskazuje w utworze bohaterów głównych; nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: stara się określić temat tekstu; dostrzega tytuł; wie, czym jest adaptacja utworu literackiego

.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

rozpoznaje z pomocą nauczyciela w wypowiedziach części mowy (czasownik, rzeczownik, przymiotnik); stara się stosować w wypowiedzi poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych; rozpoznaje z pomocą nauczyciela wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń: w większości rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi; podaje przykłady synonimów. **3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:** stara się identyfikować nadawcę i odbiorcę wypowiedzi; rozpoznaje niewerbalne środki komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała); dzieli wyraz na litery i sylaby. **4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń**: stara się pisać poprawnie pod względem ortograficznym; stara się używać znanych mu znaków interpunkcyjnych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń: uczestniczy w rozmowie na zadany temat. **2. Mówienie i pisanie. Uczeń:** stara się tworzyć wypowiedzi w znanych mu formach gatunkowych: dialog, opowiadanie, list, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia; opowiada o przeczytanym tekście.

IV. Samokształcenie. Uczeń: doskonali ciche i głośne czytanie zachęcany przez nauczyciela; sporadycznie korzysta z biblioteki szkolnej.

Opracowała: mgr Ewa Meszka